

Ткачева Ю. Г. Факторы и педагогические условия формирования готовности к материнству в юном возрасте

В статье раскрывается сущность факторов и педагогических условий формирования готовности к материнству среди студенческой молодежи. Следует отметить, что важным в данной статье считается введение в систему высшего образования образовательных курсов по изучению материнства, чтобы решительным образом оказывать влияние на студенческую молодежь относительно формирования готовности к материнству. Особое внимание в статье уделяется фактору формирования ориентации на материнство и ребенка как общечеловеческие ценности, а также осознания девушкой своей уникальной ценности как матери.

Ключевые слова: студенческая молодежь, материнство, девиантное материнство, репродуктивное поведение, нежеланная беременность, готовность к материнству, инновационные формы и методы, ценностное отношение, ценностная ориентация.

Tkacheva Yu. G. Factors and Pedagogical Conditions of Forming Readiness for the Maternity in the Young Age

The article deals with the essence of factors and pedagogical conditions aimed at forming readiness for the maternity among students. It should be noted that implementation of educational courses devoted to examination of maternity into the sphere of higher education is of vital importance, as it will in a drastic way make influence on students, concerning the matter of forming readiness for the maternity. Special attention in the article is paid to the factor of forming an orientation on the maternity and a baby as a universal value, and also to the factor of awareness by the girl her own unique value as a mother.

Key words: students, maternity, deviant maternity, reproductive behaviour, undesirable pregnancy, readiness for the maternity, innovative forms and methods, attitude based on value, value orientation.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37. 016:81'243:159. 923– 053.5

М. Ю. Трофименко

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ АНІМАЦІЇ ШКОЛЯРАМИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Складні цілі, які ставить перед собою Україна в процесі європейської інтеграції, підвищують роль вивчення мов. Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки майбутніх

викладачів іноземних мов. Суспільство XXI століття передбачає в кожного фахівця з іноземної мови знань інноваційних технологій освіти, відповідних сучасному рівню розвитку науки, техніки, творчого підходу до вирішення різних завдань. Інформаційна письменність та інтерактивна діяльність фахівця з іноземної філології виявляється в його здатності вільно, доречно та адекватно використовувати сучасні інноваційні технології у своїй професійній діяльності. Одним з прикладів подібних інновацій може слугувати анімація або інтерактивне (інколи віртуальне) освітнє середовище. Адже з розвитком інформаційних технологій з'явилась реальна змога використання анімаційних технологій (далі АТ) при вивченні гуманітарних дисциплін, а також розглядати анімацію як один із сучасних інноваційних методів навчання іноземних мов.

У контексті сучасного підходу до визнання ролі іноземної мови в усіх сферах соціально-культурної та професійної діяльності людини значно підвищуються вимоги до навчальних закладів, які повинні сформувати у студентів та учнів уміння використовувати іноземну мову в комунікативних цілях, що є метою вивчення дисципліни „Іноземна мова” [3, с. 14]. У теорії й на практиці навчання іноземної мови накопичено значний досвід з урахуванням досягнень лінгвістики, психології, соціолінгвістики, а також завдяки використанню сучасних методів навчання й новітніх технологій [2, с. 17].

Актуальним на сьогодні є питання про навчання іноземних мов сучасними методами, що базуються на використанні інноваційних педагогічних технологій, які оптимізують навчання іноземних мов учнів загальноосвітніх закладів. Об'єктивним є факт впровадження анімаційних технологій у процес викладання іноземних мов на заняттях з учнями загальноосвітніх навчальних закладів. Під АТ ми розуміємо, комплекс інтерактивних методик (навчально-дидактичні ігри, розмовні клуби, дебати, тренінги, майстер-класи тощо).

Зазначене вище обумовлює постійну увагу й пошук ефективних методів у навчанні іноземної мови як дисципліни навчального плану середніх і вищих навчальних закладів. Саме ефективність організації процесу навчання іноземних мов у навчальних закладах, сучасний комунікативний підхід до визначення змісту навчання, використання відповідних сучасних методів і новітніх технологій, обґрунтованість мети навчання кожного з урахуванням специфіки психолого-вікових особливостей тих, кого навчають іноземної мови, основні напрямки реалізації ідеї озброєння молодого покоління соціокультурними знаннями, уміннями й навичками володіння іноземними мовами створюють реальну можливість використання мови як засобу інтеграції до міжнародної спільноти [2, с. 45].

Завдання статті – на основі аналізу методичної літератури з проблеми використання сучасних педагогічних технологій навчання узагальнити ознаки, мету, зміст і доцільність використання анімаційних технологій на заняттях з іноземної мови з урахуванням специфіки

психолого-вікових особливостей учнів середньої ланки загальноосвітніх навчальних закладів. Таким чином, у даному дослідженні ми зосередимо нашу увагу на підлітковому віці учнів, розглянемо методики, які покращують та роблять цікавішим процес вивчення іноземної мови саме в цей віковий період.

Відомо, що підлітковий період розглядається як такий, під час якого суперечності розвитку набирають особливої гостроти. Це зумовлено специфічними явищами, що свідчать про перехід від дитинства до дорослості, що супроводжується якісною перебудовою всіх сторін розвитку особистості [8, с. 56]. Саме в цей період відбувається усвідомлення дитиною своєї індивідуальності, змінюється її ставлення до навколишнього світу, до себе, до інших людей, відбувається перебудова потреб та мотивів, поведінки. Водночас змінюються вимоги суспільства до підлітка. У зв'язку з цим підлітку необхідно погоджувати свої потреби з очікуваннями оточення та вимогами соціальних норм.

Необхідність такого погоджування часто пов'язана зі значними труднощами, котрі й стають причиною виникнення суперечностей у психічному розвитку підлітка. Ці суперечності можуть протікати в гострій формі, зумовлюючи сильні емоційні переживання, порушення в поведінці школярів, у їх взаєминах з дорослими та ровесниками. Вчений А. П. Краківський називає такі вікові особливості підлітка:

1. Потреба в гідному становищі в колективі однолітків, у родині;
2. Підвищена стомлюваність;
3. Прагнення мати вірного друга;
4. Прагнення уникнути ізоляції як у класі, так і в малому колективі;
5. Підвищений інтерес до питання про „співвідношення сил” у класі;
6. Прагнення відмежуватися від усього підкреслено дитячого;
7. Відсутність авторитету віку;
8. Відраза до необґрунтованих заборон;
9. Сприйнятливність до промахів учителів;
10. Переоцінка своїх можливостей, реалізація яких передбачається у віддаленому майбутньому;
11. відсутність адаптації до невдач;
12. відсутність адаптації до становища „гіршого”;
13. тенденція віддаватися мріям;
14. страх опоганення мрії;
15. яскраво виражена емоційність;
16. вимогливість до відповідності слова справі;
17. підвищений інтерес до спорту;
18. захоплення колекціонуванням, захоплення музикою й кіномистецтвом [10, с. 63 – 64].

К. Д. Ушинський у роботі „Людина як предмет виховання” вказував, що педагог, який прагне виховувати людину, повинен, насамперед, довідатися їй у всіх відношеннях. „Вивчайте закони тих психічних явищ,

якими ви хочете управляти, і чинить у відповідності із цими й тими обставинами, у яких ви хочете їх прикласти” [20, с. 49].

У 60-і роки ХХ століття Д. Б. Ельконін висловив гіпотезу про те, що „немає підстав для абсолютизації існуючої схеми віків, заснованої на середньостатистичних вікових нормах розвитку, для перетворення їх у якийсь інваріант будь-якого можливого шляху розумового розвитку. Ця схема відображає лише цілком певний і конкретний шлях розумового розвитку дітей, що протікає в конкретно-історичних формах” [9, с. 127].

Психічна діяльність людини носить опосередкований характер. Тому індивідуально-вікові особливості підлітків опосередковані культурно-історичним середовищем, у якому вони живуть і розвиваються, з умовами, що впливають із нього, навчання й виховання, носять тимчасово просторовий характер. Так, наприклад, французький класик психології дошкільного розвитку Жан Піаже вважав, що логічні операції розвиваються в дітей тільки до 11 – 12 років. Дослідження Л. А. Венгера, П. Я. Гальперина, Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова показали, що при зміні умов навчання міняються вікові границі й форми психічного розвитку дітей.

Оригінальну концепцію вікового підходу розробила Л. І. Божович, що опиралася на введене Л. С. Виготським поняття про соціальну ситуацію розвитку. Фундаментальна є сформована нею теза про те, що справді віковий підхід припускає не тільки урахування тих властивостей, які яскраво проявляються на даному віковому етапі, але й опору на ті особливості, які ще не повністю виявилися на даному щаблі розвитку, яким належить майбутнє. З погляду Л. І. Божович, віковий підхід – це виховання дитини з урахуванням перспектив її розвитку.

Таким чином, індивідуально-вікові особливості учнів при вивченні іноземної мови обумовлені:

- 1) особливостями біологічного розвитку організму;
- 2) культурно-історичним середовищем як сферою їхнього росту й розвитку;
- 3) умовами навчання й виховання;
- 4) резервами індивідуального розвитку. Причому процес розвитку індивідуально-вікових особливостей носить поступальний характер [3, с. 44 – 45].

В.В. Давидов, підводячи підсумки експериментальної роботи з розвиваючого навчання, констатував: „Ми не маємо у своєму розпорядженні цифрових даних, але спостереження говорять про те, що проблеми середньої школи, пов'язані з невмінням, а головне – з небажанням учнів учитися, існують і в експериментальних класах й в іншому місці...”. На жаль, формули самовизначення підлітків стосовно школи типово антишкільні: у традиційному варіанті – „не хочу (і не вмію) учитися”, в експериментальному – „вмію, але не хочу”. Дослідження показали, що активність людини як суб'єкта у взаємодії з навколишнім світом народжується інформаційною потребою. Саме вона є джерелом

активності людини, що у фізіології зареєстрована І. П. Павловим як рефлекс „що таке?” [8, с. 52].

Інформаційна потреба – це потреба всього живого в інформації для орієнтовно-приспосувальної поведінки й боротьби за існування. Для людини це ще й усвідомлена необхідність інформації для здійснення творчо перетворювальної діяльності. У розвитку інформаційної потреби, головним є слово. Вивчення інформаційної потреби розкрило її пряму залежність від рівня знання учнів. Чим він вище, тим вища й інформаційна потреба й тим більше школяр проявляє себе як суб'єкт у пізнавальній діяльності, інформаційна потреба розвивається за умови відчуття учнем успіху, задоволення результатом, подолання труднощів. А це вимагає розвитку в особистості вольової сфери, здатності до вольових умов.

Неправомірно розглядати індивідуальні особливості школяра (наприклад, індивідуальні особливості уваги, пам'яті, мислення й т. д.) безвідносно до вікового періоду, стадії його розвитку. Одна з основних умов успішного формування індивідуальних особливостей в учня, це знання цих особливостей на кожному віковому щаблі. Вікові особливості завжди існують і проявляються у формі індивідуальних варіантів розвитку і є тлом для вивчення індивідуальних розходжень. Облік психологічних особливостей надзвичайно важливий у вихованні й навчанні [9, с. 63].

Кожному вчителю, який навчає учнів-підлітків іноземним мовам, необхідно враховувати ефективність використання активної та інтерактивної моделей навчання, що роблять ефективнішим навчальний процес взагалі та конкретно сприйняття окремого матеріалу.

Активна модель – базується на використанні методів і прийомів, які спрямовані на активізацію пізнавальної активності учнів, їх творчого самостійного підходу до виконання завдань. За цією моделлю учень виступає як „суб'єкт” навчання: він виконує творчі справи як в класі, так і вдома, вступає в бесіду-діалог з учителем. В останні роки у методичній літературі достатньо часто автори звертаються до подібної моделі навчання майже всіх дисциплін навчальних планів середньої і вищої школи [3, с. 98 – 100].

Інтерактивна модель – зміст якої базується на тлумаченні терміна інтерактивний – здатний до взаємодії, до діалогу (з англ. to interact – де inter – взаємний, а act – діяти). Суть даного підходу – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, при якій створюються такі умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою інтелектуальну спроможність і соціальну значимість як члена колективу. Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що успішне засвоєння нового матеріалу і формування практичних умінь і навичок відбувається завдяки активній взаємодії всіх учнів і кожного; це навчання у взаємодії, співпраці, взаємопідтримці, взаємозацікавленості і взаємозбагаченні.

Інтерактивне навчання – це навчання, яке побудоване на взаємодії учня з соціальним явищем, яке є джерелом досвіду, який засвоюється. За цією моделлю навчання учень є повноправним учасником навчального

процесу. Функція вчителя зводиться до активізації, до спонукання учнів, до самостійної творчої діяльності, активність вчителя/викладача уступає місце учням [8, с. 68 – 70]. Невід’ємною складовою інтерактивного навчання є впровадження та використання анімаційних технологій.

Специфіка предмета „Іноземна мова” полягає перш за все у реалізації комунікативної мети навчання, у формуванні в учнів умінь спілкуватися, виконуючи дії інтеграції, продукції, рецепції чи медіації, або комбінації двох чи кількох з них, як наприклад: а) контакт з представниками служби сервісу та заповнення формуляра; б) читання доповіді та її обговорення; в) виконання письмових інструкцій; г) запит про допомогу; д) описання, коментування і ін. При цьому користувач мовою має виконати комунікативні завдання, які вимагають від нього розуміння і осмислення інформації в усній або письмовій формі (рецепція: аудіювання, читання), в формі обговорення і передача змісту (продукція: говоріння, письмо) [4, с. 157].

Ми спробували більш чітко виразити зміст терміна „анімаційний” у різних сполученнях із урахуванням орієнтації на специфіку його використання у процесі навчання іноземних мов. У характеристиці інтерактивних методів навчання ми зазначаємо, що його базовою складовою є анімаційні технології, які представляють сучасні методи, які базуються на *інтераціоналізмі* – одному із популярних концепцій у сучасній соціальній психології [3, с. 79].

У рамках цієї концепції пропонується розуміння соціальної взаємодії людей як міжособистісна комунікація, особливістю якої визнається здатність людей розуміти один одного. Саме такий підхід реалізується у процесі інтерактивного навчання, що базується на взаємодії учня із навколишнім середовищем. При такому підході учень – повноцінний учасник процесу, зміст якого є джерелом поповнення його знань, умінь, навичок.

Отже, сьогодні, відбувається спільний підхід до навчального процесу і освіти взагалі. Викладач відіграє роль посередника – особи, яка безпосередньо сприяє і заохочує до навчання студентів. Він розуміє, що процес навчання залежить не тільки від пояснення та викладання конкретної теми з практики іноземної мови, а й тієї сучасної інтерактивної методики та технологій, які він має у своєму арсеналі та вміло використовувати на занятті. Студенти, у свою чергу, повинні бути якомога активнішими та, по суті, нести особисту відповідальність за процес навчання.

Вони повинні усвідомлювати особливості їх власного стилю навчання, бути готовими до адаптації та розширення особистих стратегій навчального процесу.

У сучасному науковому середовищі існує величезна кількість різноманітних методологій навчання іноземних мов, як і кількість самих викладачів, які постійно займаються оновленням та введенням інновацій

до свого навчального курсу; так само як існування різних стилів навчання порівняно з кількістю студентів, які вивчають ту чи іншу іноземну мову.

Учителі та учні в школах, викладачі та студенти у ВНЗ, представляють собою головне джерело в навчальному середовищі.

У контексті нашого дослідження ми пропонуємо розглядати вчителя як „посередника” (координатора, гіда) та „учня”; адже ці два терміни найточніше описують їх окремі ролі. Роль учнів і посередників ми вирішили відобразити у порівняльній таблиці:

Роль посередника	Роль учня
<ul style="list-style-type: none"> • Заохочувати та звертати увагу на предмет за допомогою різних стилів навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> • Бути обізнаним про різні стилі навчання і бажати спробувати нові підходи, стратегії тощо.
<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечити точними мовними прикладами, які б відповідали запланованим вправам та завданням. 	<ul style="list-style-type: none"> • У навчальному процесі відчувати себе впевнено, бажати ризикувати, осмілюватися давати відповіді, здогадуватися, користуватися кожною можливістю вивчити щось нове, звертатися за допомогою до посередника та інших можливих джерел отримання знань.
<ul style="list-style-type: none"> • Заохочувати учнів до вибору „сміливих” стратегій навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> • Працювати самостійно і спільно з метою отримати добрі результати в мовному та цільовому контекстах.
<ul style="list-style-type: none"> • Пильнувати правильне вживання мовних одиниць учнями та вчасно виправляти помилки, якщо в цьому виникає потреба. 	<ul style="list-style-type: none"> • Слідкувати за особистими успіхами та за успіхами інших, беручи до уваги спільні помилки.
<ul style="list-style-type: none"> • Бути позитивним і обнадійливим, розглядати будь-який результат як успіх. 	<ul style="list-style-type: none"> • Постійно робити конспекти та повторювати попередній матеріал.
<ul style="list-style-type: none"> • Розуміти навчання як процес співпраці за наявності постійних переговорів між посередником та учнями, а також для визначення цілей і методів подальшої роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визнавати свою активну роль як учня, бажати обговорювати цілі, методи роботи та ін. питання разом з посередником.

Зазначимо, що в статті розглянуто комплекс питань, пов'язаних з характеристикою різних аспектів анімаційної методики, особливість її використання в навчанні іноземних мов в контексті лінгвопсихологічних основ мовленнєвої діяльності і комунікативного підходу до навчання іноземної мови учнів-підлітків.

Як свідчить аналіз педагогічної і методичної літератури, для розкриття суті анімаційного підходу вживають майже синонімічні терміни: анімаційна модель, анімаційна методика, анімаційні технології, які реалізуються

завдяки інтерактивним методам, прийомам і засобам навчання (навчально-дидактичні ігри, анімаційні комп'ютерні програми, інтерактивна дошка, анімаційні виступи тощо) і організаційних форм. Велика роль у втіленні на практиці методики використання АТ відводиться володінню учителем/викладачем анімаційними прийомами роботи.

Навчання, що базується на використанні АТ дозволяє одночасно вирішити декілька завдань. Воно розвиває комунікативні уміння і навички, сприяє встановленню емоційних контекстів між учасниками навчального процесу, вирішує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді, прислуховуватись до думки своїх товаришів.

Реалізація анімаційної методики корінним чином змінює співвідношення ролі вчителя/викладача до учнів/студентів. Ствердження домінуючої ролі викладача (я – вчитель, я знаю більше (тобто ієрархічне ставлення), залишається в минулому, оскільки сьогодні домінує інша тенденція, яка базується на положеннях взаємодії, взаєморозуміння, взаємонавчання – учень $\hat{a}$ вчитель, учень $\hat{a}$ учень, учитель $\hat{a}$ учні.

Звичайно, що постає проблема рівня оволодіння самими викладачами зазначеними анімаційними прийомами, від їх бажання постійно вивчати досвід іноземних вчених і практиків щодо анімаційного підходу в навчанні іноземної мови.

Успішність функціонування методики використання АТ у значній мірі залежить від наявності сучасних основних і допоміжних засобів навчання іноземної мови, які укладені за інтерактивними принципами і які є у розпорядженні школи, вчителя, від розуміння вчителем суті призначення даної переважно сучасної методики, володіння інтерактивними прийомами і цілеспрямованого їх використання у контексті комунікативного підходу навчання іноземної мови, який відображає суть мовленнєвої діяльності.

У подальших дослідженнях з питань проблем впровадження АТ у навчальний процес маємо на меті порівняти вітчизняний та зарубіжний досвід їх використання у процесі вивчення іноземних мов.

Список використаної літератури

1. Голоскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Дидактика и методика / Н. Д. Голоскова, Н. И. Гез. – М. : Академия, 2006. – 334 с. **2. Драгунова Т. В.** Психологический анализ оценки поступков подростками / Т. В. Драгунова // Вопросы психологии личности школьника. – М., 1991. **3. Методика** формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : [навч.-метод. посіб. для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня „магістр”] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Е. Г. Борецька та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2010. – 332 с. **4. Мачуська І.** Міжособистісне спілкування підлітків / І. Мачуська // Шкільний світ. – 2007. – Трав. (№ 17). – С. 1 – 11. **5. Ніколаєва С. Ю.** Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) /

С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2008. – 286 с. **6. Пассов Е. И.** Урок иностранного языка / Е. И. Пассов, Н. Е. Пассов. – М., 2010.– 634 с. **7. Пометун О.** Інтерактивні технології : теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пирожко. – К. 2002. – 135 с. **8. Шулигіна Р. А.** Педагогічний такт і професійна етика як необхідні складові педагогічної діяльності у процесі спілкування з учнями / Р. А. Шулигіна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2002. – № 19. – С. 135 – 138. **9. Шулигіна Р. А.** Методичні рекомендації з формування культури спілкування старшокласників / Р. А. Шулигіна. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. – 42 с.

Трофименко М. Ю. Вікові особливості сприймання анімації школярами в процесі вивчення іноземних мов

Статтю присвячено проблемі урахування психолого-вікових особливостей учнів загальноосвітніх закладів при використанні анімаційних технологій у процесі їх навчання іноземних мов.

Ключові слова: психолого-вікові особливості, учень-підліток, анімація, анімаційні технології, комунікативний підхід, мовленнєві ігри, процес навчання, іноземна мова.

Трофименко М. Ю. Возрастные особенности восприятия анимации учениками в процессе изучения иностранных языков

Статья посвящена проблеме специфики учета психолого-возрастных особенностей учеников общеобразовательных учреждений при применении анимационных технологий в процессе их обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: психолого-возрастные особенности, ученик-подросток, анимация, анимационные технологии, коммуникативный подход, языковые игры, процесс обучения, иностранный язык.

Trofimenko M. Yu. Age-related Peculiarities of Perception Animation Students in the Process of Learning Foreign Languages

This article is devoted to the problem of specificity of the account of students' psycho-age features in the language teaching process by the means of animation technologies in the educational institutions.

Key words: psychological and age characteristics, pupil-teenager, animation, animation technologies, communicative approach, speech games, learning process, foreign language.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2012 р.
Прийнято до друку 26.10.2012 р.